

Petrus Donders

aan de kant van de kansarmen

Auteur

Paul Spapens

Layout

Jelle Wind

Uitgever

De uitgever van deze brochure is de Provincie St.-Clemens van de Congregatie van de Allerheiligste Verlosser.

1. Het wonder van Tilburg

Onder leiding van twee redemptoristen zet een werkgroep zich al een paar jaar in voor de heiligverklaring van Petrus Donders. Dat valt nog niet mee. Er is minimaal een wonder voor nodig. Dat wonder moet zich bovendien hebben voltrokken ná 1982; op 23 mei van dat jaar is Petrus Donders immers zalig verklaard door paus Johannes Paulus II. Het blijkt heel moeilijk een nieuw wonder te ontdekken. Er is echter wel sprake van een wonder, maar dat is niet het type mirakel dat het Vaticaan nodig acht om iemand het heilig sta tuut te verlenen.

Een wonder

Een wonder is een door God verrichte daad die valt buiten de natuurlijke wetten, zoals een onverklaarbare plotselinge genezing. Door middel van een wonder is God de hoofdgetuige van de heiligheid van iemand. Daarnaast bestaan gebedsverhoringen. Een gelovige vraagt door bemiddeling van Petrus Donders aan God om een bepaalde gunst die wél kan worden gerekend tot de normale menselijke mogelijkheden, zoals het slagen voor een rijbewijs. Bij de Vereniging Pater Donders in Tilburg worden gemiddeld vijftien gebedsverhoringen per maand gemeld.

Dat wonder is het feit dat Petrus Donders de populairste Tilburger is. 'Peerke' wordt hij daar liefkozend genoemd en zo zullen we hem verder ook noemen. Zelfs is hij de icoon van de zesde stad van Nederland (ruim 200.000 inwoners). En dat terwijl hij leefde volgens normen en waarden en regels die 19de eeuws waren en daardoor zozegd niet meer van deze tijd zijn. Daarbij is rond Peerke Donders zeer veel gaande. Dat varieert van kleinschalige initiatieven als het uitbrengen van een modern devotieprentje in de vorm van een creditcard en een fietsvaantje met beelden van het heiligdom van Peerke Donders in Tilburg-Noord, tot de bouw van een speciaal aan hem gewijd museum.

bedevaartvaantje, ca. 1930

Dit is het Peerke Donders Paviljoen, gebouwd met giften van vele honderden personen en organisaties en geopend op 27 oktober 2009, de 200ste geboortedag van de populaire Tilburger.

Dit jubileum was een van de vier aanleidingen om in 2009 in Tilburg een groots feestjaar te vieren. Het thema van het museum is naastenliefde, een bewijs dat de Tilburgse gemeenschap de universele boodschap van Peerke Donders goed begrepen heeft. Net zo verbazingwekkend als een eigen museum voor de Tilburgse zalige is de volledige restauratie van het heiligdom

kapel op het terrein in Tilburg-Noord

in Tilburg-Noord. Daar staan bij elkaar een replica van zijn geboortehuisje, een monument, een grote kapel, een kruiswegpark, een pomp op de put die in het volksgeloof omtrent Peerke Donders een belangrijke rol speelt én een café. Dat laatste maakt een Noord-Brabants pelgrimsoord compleet. De melaatsenkolonie Batavia in Suriname waar Peerke Donders een groot deel van zijn leven heeft gewerkt, is gerestaureerd. Veel is tot stand gekomen dank zij de financiële hulp van Tilburger Jacques de Leeuw.

Dit alles ziet het Vaticaan echter niet als een wonder. Desondanks hebben de Tilburgers Peerke Donders al een patroonschap gegeven, als ware hij een heilige. In Tilburg wordt hij gezien en gepromoot als patroon van de mondiale samenleving. Dit komt onder meer tot uitdrukking in het gebed dat achter op het creditcard-devotieprentje is gedrukt. Tilburg telt ruim 120 verschillende nationaliteiten. Met name Tilburg-Noord, waar zijn heiligdom staat en waar hij is geboren, is een multiculturele wijk van de eerste orde. Peerke Donders is ook in Suriname en onder Surinamers in Nederland populair. Hij zette zich in voor de medemens ongeacht hun afkomst. Alle heiligen kennen een bepaald patroonschap. Er was nog geen patroonheilige voor de mondiale samenleving. Daarin voorziet Peerke Donders.

creditcard - voorkant (boven)
creditcard - achterkant (beneden)

Peerke Donders, jij die een zegen bent voor de mensen
omdat grenzen voor jou niet bestonden.
omdat voor jou kleur, religie, rang of stand er niet toe deden.

Peerke Donders, met jouw open blik op de wereld:
die partij trok voor elke medemens als voor een vriend,
die met jouw gouden hart tijd en ruimte overbrugde,
die liet zien dat God er is voor alle mensen.

Peerke Donders, help ons samen sterk te zijn in moeilijke tijden,
help ons elkaar te leren kennen en te begrijpen,
help ons de wereld mooier en beter te maken.

2. Peerke Donders in Tilburg

Thuiswever

Peerke Donders werd op 27 oktober 1809, het jaar waarin Tilburg van Lodewijk Napoleon stadsrechten kreeg, geboren in wat een typisch Tilburgse setting kan worden genoemd. Vader Arnold Donders was thuiswever. Een fabrikant leverde hem garen en andere benodigdheden waarmee hij thuis lakense stoffen weefde en die bij de opdrachtgever afleverde. Het weefgetouw stond in de weefkamer, die samen met een schuurtje en een huiskamertje de totale woning vormde. De replica van het op 14 januari 1931 ingezegende geboortehuisje van Peerke Donders geeft een uitstekend beeld van hoe het was.

Achter dit huisje lag een moestuin. De opbrengst daarvan was van levensbelang voor het gezin van een thuiswever, die nauwelijks genoeg verdiende om in het onderhoud te voorzien.

Een thuiswever had een armoedig bestaan, wat onder meer tot uiting kwam in de hoge kindersterfte. Toen Peerke Donders zes jaar oud was, stierf zijn moeder

geboortehuis in Tilburg-Noord

Dat Peerke Donders priester wilde worden, bleek onder meer uit zijn kinderspel. Hij bouwde altaartjes en hij speelde misje. 'Misje spelen' werd tot in de jaren zestig van de vorige eeuw veelvuldig gedaan door katholieke kinderen. Moeder naaide de kleding als misgewaden, vader knutselde een altaartje. Als hosties deden pepermuntjes dienst. In het misjes-spel waren de rollen verdeeld als in de kerk: de jongens hadden de rol van priester, de meisjes speelden voor kerkvolk.

Petronella van den Brekel. Vader Donders hertrouwde ruim een jaar later met Johanna Maria van de Pas.

Zij was een goede stiefmoeder voor Peerke en diens jongere broer Martin. Een vergroeiing aan de ruggengraat maakte van Martin een gehandicapte. Peerke had geen sterk gestel. Zijn wil was des te groter. Hij was vijf jaar toen hij al wist dat hij priester wilde worden.

Tot zijn twaalfde jaar zat Peerke Donders op de lagere school. Hij was een rustige jongen en een niet bijster intelligente leerling. Na de lagere school hielp hij zijn vader bij het weven. Achter het weefgetouw was hij voortdurend aan het bidden. Dat kwam de kwaliteit van zijn werk niet altijd ten goede. Bidden deed Peerke Donders ook dagelijks in de kerk van het Goirke. In deze kerk staat onder meer de doopvont uit 1590 waarboven hij is gedoopt. Hier hangt tegenwoordig het immense schilderij dat bij zijn zaligverklaring in 1982 tegen de Sint Pieter in Rome heeft gehangen. Vaak ook ging Peerke Donders bidden in de Hasseltse kapel. Een bord in dit bedevaartsoord herinnert daar nog aan. Vanuit een was-tobbe als alternatief voor een preekstoel preekte hij tot kinderen in de buurt. Op verzoek van pastoor W. van de Ven van de parochie Goirke gaf hij kinderen godsdienstlessen. In 1831 vroeg hij deze pastoor om hulp bij de realisatie van zijn vurige wens om priester te worden.

Huisknecht en seminarist

Het hebben van een roeping wilde voor een jongen als Peerke Donders niet zeggen, dat hij dan ook priester kon worden. Twee omstandigheden waren daar sterk tegen: hij was niet een van de slimste en hij was arm. In zijn tijd was een priesterlijke loopbaan vooral weggelegd voor zonen van rijke ouders. Omdat

hij zeer vasthoudend was, wilde pastoor Van de Ven wel een deel van zijn studie betalen. Hij vond nog twee weldoeners. Vervolgens moest de directeur van het kleinseminarie Beekvliet in St.-Michielsgestel worden overtuigd. Een extra handicap was dat Peerke een late leerling was. Er werd een tussenoplossing gevonden. Hij ging als huisknecht op het kleinseminarie werken. In zijn vrije tijd mocht hij studeren.

Het eerste halfjaar op het kleinseminarie Beekvliet was Peerke Donders alleen huisknecht. Van de beloofde studiemogelijkheden kwam het niet omdat de directeur zijn intellectuele bagage niet groot genoeg vond. Als knecht deed Peerke Donders zo zijn best dat de directeur en de leraren hem toch een kans wilden geven; hij kon lessen volgen. Zijn prestaties waren echter niet om over naar huis te schrijven. Alleen in godsdienstvakken was hij een kei. Hij werd gepest en gekleineerd door de medestudenten. Ondanks alle tegenslag en tegenwerking sloot hij in 1837 zijn eindexamen met behoorlijke cijfers af.

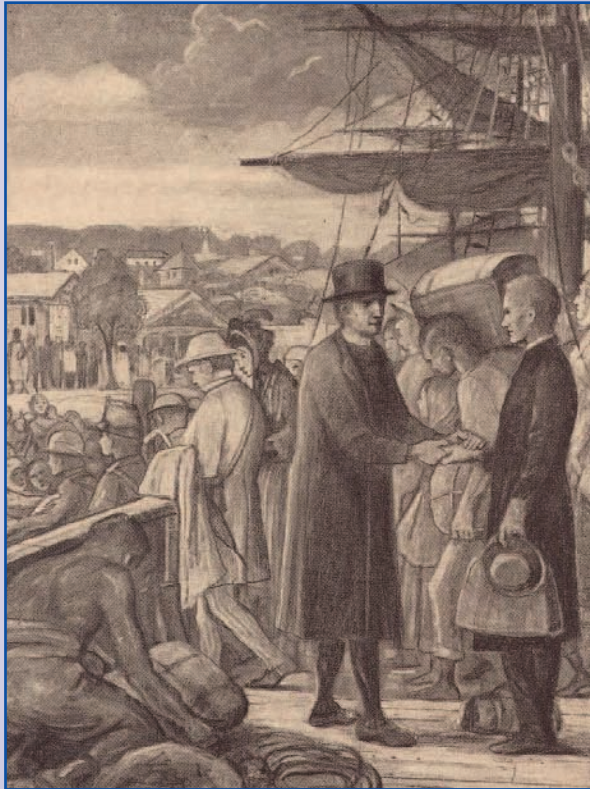
Na zijn studie kreeg Peerke Donders het advies om in te treden bij een kloosterorde. Dit werd voor hem beter geacht dan verder leren aan het grootseminarie. Zowel de franciscanen, de jezuiten als de redemptoristen wezen hem af – de redemptoristen vonden hem niet slim genoeg. Hierop liet de directeur van het grootseminarie hem toch toe tot dit instituut. Peerke Donders was toen 28 jaar. Gaande deze opleiding werd hem geadviseerd om naar de missie te gaan. Een lezing over de missie in Suriname deed hem besluiten tot het zetten van deze stap.

*de kerk van het Goirke omstreeks 1840
(tekening op ansichtkaart)*

Op 5 juni 1841 werd hij priester gewijd en was de Tilburgse weverszoon klaar om naar Suriname te vertrekken. De priester van 'zeer minvermogende ouders', aldus een ooggetuige, hield op 22 mei 1842 zijn afscheidspreek in de kerk van het Goirke. De kerk zat vol. Op 1 augustus 1842 vertrok hij uit Den Helder om op 16 september in Paramaribo aan te komen.

*aankomst van Peerke Donders in Suriname
(naar A. Windhausen)*

3. Peerke Donders in Suriname

‘Op de plaats mijner bestemming’

Peerke Donders zou nooit meer terugkeren in Tilburg. In Paramaribo werd hij opgewacht door een grote menigte. In de toenmalige kathedraal werd hij onder het zingen van het danklied ‘Te Deum’ verwelkomd. ‘Nu ben ik dan op de plaats mijner bestemming, waar de Heer mij geroepen en Zijne Rechte Hand mij geleid heeft’, schreef Peerke Donders in zijn eerste brief aan het thuisfront. Al die jaren heeft hij door middel van brieven contacten onderhouden. Vrijwel alle brieven zijn bewaard gebleven. Een in 2009 uitgebrachte documentaire film over het leven van Peerke Donders heeft deze brieven als uitgangspunt.

Na een rustdag, begon Peerke Donders met een kennismaking met de stad, de mensen en het land. Vrijwel meteen werd hij geconfronteerd met de slavernij. Peerke Donders gruwde van de slavernij. In een brief van december 1846 schreef hij: ‘O! had men hier zoo veel zorg voor het behoud en het welzijn der slaven,

Slavenmarkt in Paramaribo, 1839

Straatgezicht Paramaribo, 1839 - Pierre Jacques Benoit

als men in Europa voor lastdieren heeft, dan zou het er beter uitzien. (...) Wee! Wee! Suriname in den grooten oordeelsdag! Wee! Wee! Ja, duizendmaal Wee den Europeanen, den eigenaren van de Plantage-Slaven, den Administrateuren, den directeuren en Blank-Officieren (die allen over den Slaven heerschen)!!! Ongelukkig zij, die zich met zweet en bloed van die arme slaven, die geen verdedigers vinden dan God, verrijken.' Peerke Donders en andere zendelingen moesten de slavernij gelaten aanvaarden. Protesteren hielp niet. De historicus J. Wolbers schreef: 'Inmenging van particulieren in de behandeling der sla-

In Paramaribo bevond zich het zogeheten 'piket', een houten gebouw met twee roodgeverfde palen ervoor. Beide palen hadden een katrol aan het bovineinde. Slaaf of slavin die gestraft moesten worden, werd praktisch naakt met een touw over de katrollen aan die palen opgehesen en met zwepen bewerkt. Slavenhouders konden van het piket gebruik maken voor 50 cent per persoon. Slaven boven de 14 jaar kregen 25 zweepslagen, slavinnen 14. In 1852, toen Peerke Donders tien jaar in Suriname was, werden 507 slaven en slavinnen op het piket geseld.

Saramacastraat, Paramaribo, 1839
Pierre Jacques Benoit

kend als een zeer strenge biechtvader, maar ook als een goedgeefse man. Het kleine bedrag dat hij maandelijks kreeg, schonk hij goeddeels weg, zijn horloge verpandde hij en zelfs zijn eten en zijn kleding gaf hij aan anderen. Hij ging eens op huisbezoek bij een slavin. De vrouw had geen kleren. Peerke Donders trok zich terug achter het huisje, trok zijn hemd uit en gooide dat door de op een kier staande deur naar binnen.

In 1851 werd Paramaribo getroffen door de gele koorts, een infectieziekte veroorzaakt door een virus dat door muggen wordt verspreid. Ook Peerke Donders kreeg deze ziekte. Hij moest vier weken het bed houden.

Dumpplaats Batavia

Eind 1855 werd Peerke Donders benoemd tot pastoor van Batavia waar de melaatsen sinds 1824 bij honderden werden gedumpt. 'Gehele ladingen van deze diep ongelukkige wezens worden op last der regering derwaarts gezonden', schreef een ooggetuige. Ze hadden niets wat op een huis leek. Peerke Donders vergeleek de onderkomens met 'ene woning van varkens'. De afdaken waaronder de melaatsen lagen hadden geen vloer. De zieken hadden geen bed. In de begintijd was er geen verplegend personeel. Het water uit de putten was brak. Sanitaire voorzieningen ontbraken.

Een priester schreef over een stervende melaatse: 'Hij lag op vervuilde kleigrond, een groen bananenblad strekte hem tot rustbed. Een versleten zeildoek dekte

ven werd in Suriname als majesteitsschennis beschouwd. Om niet alles te verliezen moesten de zendingen de slavenhouders veel toegeven.' De slavernij in Suriname werd pas 1863 afgeschaft.

De eerste veertien jaar in Suriname werkte Peerke Donders als pastoor in Paramaribo. Hij stond be-

zijn naaktheid, tot hoofdkussen diende een stuk hout in enige lompjes gewikkeld. De doodstrekken stonden op zijn gelaat en een paar vogels vloegen om hem heen om op zijn bloedende wonden reeds te azen. Aan zijn doorwond lichaam was bijna geen plekje gezond vlees om het Heilig Oliesel toe te dienen.'

In dit verschrikkelijke oord werd Peerke Donders binnengeleid toen hij bijna veertien jaar in Suriname was.

Peerke Donders zou 27 jaren op Batavia doorbrengen. Hij volgde daar, om met een moderne term te spreken, een tweesporenbeleid. Enerzijds zette hij zich in voor de verbetering van de leefomstandigheden, anderzijds poogde hij ziertjes te winnen. In beide was hij succesvol. Van het gouvernement in Paramaribo wist hij onder meer gedaan te krijgen dat de hutten vloeren van hout kregen. In Batavia werden kinderen van melaatsen geboren. Kinderen die deze ziekte niet hadden, werden vanuit Batavia elders ondergebracht. Peerke Donders wist ook voor elkaar te krijgen dat er gezonde

hand aangetast door lepra

Melaatsheid of lepra is een verzamelnaam voor verschillende huidziekten, veroorzaakt door de leprabacil. Tot 1945 behoorde Suriname tot de landen waar melaatsheid het meeste voorkwam. De ziekte, die reeds bekend is uit de bijbel, begint met vlekken. Dan volgen huidverdikkingen, die misvormingen veroorzaken, zoals aan het gezicht. Spieren worden aangetast, vingers, handen, voeten en tenen vallen af. Ook de geslachtsdelen worden aangetast. Afzondering zoals in Batavia is altijd toegepast, ook in Nederland toen daar nog lepra voorkwam. De leprozenlijder was een uitgestotene. Het helpen van een melaatse was een van de zeven werken van barmhartigheid. Sinds de jaren '80 van de vorige eeuw bestaat er een goed medicijn tegen melaatsheid. Peerke Donders heeft zelf nooit lepra gekregen.

kaart van Batavia

medewerkers werden aangesteld. Een opmerkelijk succes was dat de doden lijkkasten van hout kregen. Voorheen werden de stoffelijke overschotten gewikkeld in een doek ter aarde besteld. De lepralijderservoeren een doods-kist als een wezenlijk onderdeel van een fatsoenlijke begrafenis.

In de begintijd woonden op Batavia meer dan 500 melaatsen. Er stierven er jaarlijks ongeveer 150 en kwam er een min of meer gelijk aantal nieuwe leprapatiënten bij. Naderhand werd dat minder. Het aantal liep vooral sterk terug na de afschaffing van de slavernij in 1863. Ex-slaven konden door hun vroegere eigenaren niet meer worden gedwongen naar Batavia te gaan. Toen in 1897 Batavia werd gesloten, waren er nog 83 melaatsen. Zij werden in dat jaar overgebracht naar Chatillon.

Jaarlijks bracht Peerke Donders verplicht drie weken door in Paramaribo, waar hij allerlei benodigdheden aanschaftte en een retraite van tien dagen volgde. Een retraite is, zoals dit Franse woord het letterlijk zegt, een tijd van afzondering waarin men zich door middel van gebed en inkeer volledig richt op godsdienstige zaken. Eens maakte Peerke Donders het mee dat gedurende zijn drie weken verlof dertien melaatsen waren gestorven. Hij vond het heel erg dat hij hen niet had kunnen begeleiden tijdens hun laatste uren.

Redemptorist

In eerste instantie verbleef Peerke Donders van 1855 tot 1866 op Batavia. Daarna weer van 1867 tot 1883, het jaar waarin hij werd overgeplaatst naar Coronie.

De redemptoristen zijn in 1732 gesticht door de Italiaanse heilige Alfonsus Maria de Liguori. De naam redemptoristen is afgeleid van Congregatio Sanctissimi Redemptoris (Congregatie van de Allerheiligste Verlosser, afgekort als C.Ss.R.). Het doel van deze congregatie was het prediken van de Blijde Boodschap onder de meest verlatenen. De nieuwe congregatie werd in 1749 door de paus goedgekeurd. Door de inzet van Clemens Maria Hofbauer konden de redemptoristen de vleugels steeds verder buiten Italië uitslaan. In 1832 vestigden de congregatie zich in Nederland (in Wittem). In Nederland raakten ze vooral bekend door het geven van retraites en het houden van missies, een massale opfrisbeurt van het geloof. De Nederlandse, de Keulse, de Vlaamse en de Zwitserse redemptoristen vormen sinds 2005 gezamenlijk een provincie. Deze is genoemd naar Clemens Maria Hofbauer en het bestuur is gevestigd in het Zuid-Limburgse Wittem.

Twee jaar later, in 1885, was hij weer terug in de melaatsenkolonie. Hij zou er nu blijven tot aan zijn dood, begin 1887. Peerke Donders was als wereldgeestelijke naar Suriname gekomen. Een 'wereldheer' is een priester die aan een bisdom is verbonden en niet tevens aan een kloosterregel, zoals regulieren (kloosterlingen). Toch, in Suriname zou Peerke Donders ook toetreden tot een congregatie en wel de redemptoristen.

In 1865, twee jaar na het afschaffen van de slavernij, werd de katholieke missie in Suriname door het Vaticaan overgedragen aan de redemptoristen. De in Suriname aanwezige wereldgeestelijken onder wie Peerke Donders stonden voor de keuze teruggaan naar Nederland of zich aansluiten bij de redemptoristen. Peerke Donders en zijn collega Jan Rommen besloten tot het laatste. Zijn nieuwe congregatie benoemde Peerke Donders opnieuw voor Batavia. Van nu af aan was hij in het gezelschap van een medepriester. Dit gaf Peerke Donders

In 1883 heeft Peerke Donders melaatsenkolonie Batavia tijdelijk verlaten. De overste van de redemptoristen haalde hem terug naar Paramaribo na klachten van de leprozen. Zijn preken zouden niet meer zijn te verstaan omdat hij geen tanden meer in zijn mond had. De klachten waren afkomstig van een paar melaatsen die van hem af wilden omdat hij hen bekritiseerde over hun asociaal gedrag. Gedurende acht maanden werkte hij onder de zieken in Paramaribo, waarna hij werd overgeplaatst naar Coronie. In 1885 ging Peerke Donders weer terug naar Batavia om daar tot zijn dood te blijven. De priesters die zijn werk in Batavia over hadden moeten nemen, bleken niet bereid zich op dezelfde manier als Peerke Donders voor de leprozen in te zetten. Vooral als het ging om uitwerpselen op te ruimen, stinkende wonden te verbinden en sika's (zandvlooien) uit hun voeten te halen.

de kans om zijn missie uit te breiden tot de inheemse bewoners van Suriname, de indianen, en tot de marrons, gevluchte slaven die in het oerwoud woonden.

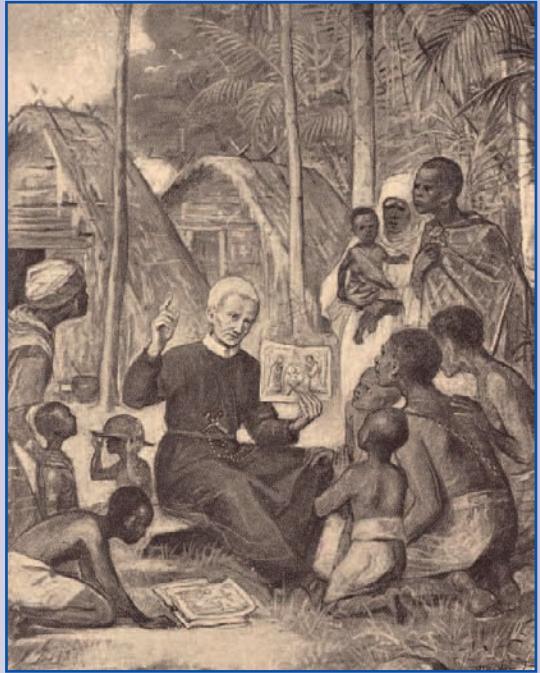
Naar Indianen en Bosnegers

In deze periode verbleef hij in de regel twee weken op Batavia en trok hij twee weken via de rivier het binnenland in. Zijn tochten werden steeds langer, tot wel 83 uur varen. Hij ontdekte nieuwe indianendorpen, waaronder het naar hem genoemde Donderskamp. Sommige indianen waren vol wantrouwen, andere ontvingen de missionaris welwillend. Het

*Bosnegers, Suriname, 1839
Pierre Jacques Benoit*

missiecontact legde Peerke Donders door middel van een traporgeltje en een boek met grote afbeeldingen uit de bijbel. Rond zijn persoon ontstonden wonderverhalen die sterk lijken op de legendes die van Willibordus werden verteld toen hij in Nederland het christelijk geloof predikte. Tijdens extreme droogte bijvoorbeeld, trok Peerke Donders een kring in het zand; hij sloeg op de grond waarna er water opborrelde.

*Peerke Donders onderwijst de bosnegers
(naar A. Windhausen)*

In 1863 had Peerke Donders voor de eerste keer contact met gevluchte slaven, de marrons, de bosnegers. Bij hen was hij veel minder succesvol dan bij de indianen. In 1862 bijvoorbeeld wist hij 662 indianen te dopen, maar de voormalige slaven zaten niet op hem te wachten. Zij immers hadden geen enkele goede ervaring met de blanken, dus ook hun geloof ervoeren ze als negatief.

Daar kwam bij dat Peerke Donders, precies zoals Bonifatius dat had gedaan door heilige eiken om te kappen, 'afgodische' voorwerpen van de marrons vernietigde. Offerplaatsen, totems, met alle heidense zaken maakte de missionaris korte metten, dit tot groot ongenoegen van de bosnegers. De Tilburgse missionaris kon zich alleen het vege lijf redden door halsoverkop te vluchten voor de woedende bewoners van een dorp. In een van zijn laatste brieven aan het thuisfront schreef hij: 'Met de bosnegers gaat het niet naar wens.'

Desondanks maakte hij wel een aantal bekeerlingen. Peerke Donders bleef de dorpen bezoeken.

4. Levenseinde

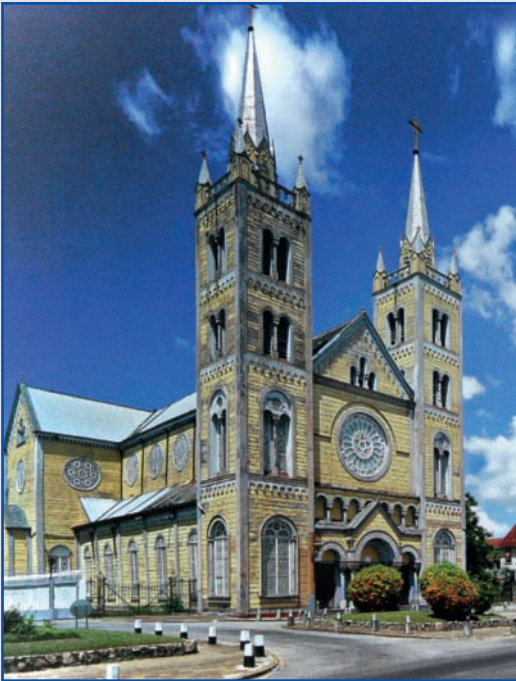
De laatste levensjaren van Peerke Donders verliepen tamelijk rustig. Dat was onder meer het gevolg van het sterk teruggelopen aantal melaatsen op Batavia na de afschaffing van de slavernij. Hij wist in de levensomstandigheden veel verbeteringen aan te brengen, waaronder de stichting van een soort ziekenhuis. Dat werd echter geen succes omdat de arts en de verplegers Batavia zagen als een strafkolonie. Een van de artsen bijvoorbeeld stak nauwelijks een hand uit naar de zieken. Hij was voortdurend dronken.

Aan het eind van zijn leven begon Peerke Donders te sukkelen met zijn gezondheid. Hij kreeg koorts. Zijn linker knie begon te zweren. Wekenlang kon hij niet knielen en lopen. De reactie van Peerke Donders op deze kwaal: 'Het komt vanzelf, het zal ook wel weggaan.' Op oudejaarsavond 1886 hield hij het niet meer uit van de pijn aan zijn nieren. Medicijnen boden geen verlichting. De toestand verslechterde, maar klagen deed hij nooit. 'Gods heilige wil geschiedde, Gods heilige wil worde in alles volbracht', placht hij te zeggen. Op de vooravond van Driekoningen op 6 januari 1887 kreeg hij het sacrament

van de zieken. Op 12 januari voorspelde Peerke Donders dat hij die vrijdag om drie uur zou sterven. De dood haalde hem inderdaad tegen half vier op vrijdag 14 januari. De ziekenbroeder Gustaaf Bles herinnerde zich later: 'Kwart voor drie op vrijdag bezocht ik de pater nog. Hij was volkomen bij zijn verstand en bad in stilte. (...) Hij lag er vredig bij, geen spoor van doodstrijd.' De volgende morgen werd Peerke Donders begraven op het kerkhof van Batavia aan de voet van het missiekruis. Nadat Batavia in 1897 was gesloten, werd het platgebrand. In 1901 werd het stoffelijk overschot begraven achter de kathedraal van Paramaribo. Twintig jaar later kreeg Peerke Donders een graf in de kathedraal.

De Sint Petrus en Paulus kathedraal van Paramaribo waarin Peerke Donders sinds 1921 begraven ligt, is het grootste houten gebouw van Zuid-Amerika. Tussen 1883 en 1885 is de kerk gebouwd naar een ontwerp van de redemptorist Frans Harmes. De houten torens met een hoogte van 44 meter werden in 1901 voltooid. In 1979 werd de kathedraal gesloten. Na een verkeerd uitgevoerde restauratie begon het gebouw over te hellen. In 2002 werd begonnen met een nieuwe restauratie.

Het geld nodig voor de restauratie werd bijeengebracht door het Vaticaan, de Europese Unie, de Stichting tot behoud van de Kathedraal, de Stichting Jacques de Leeuw en de stichting Help Peerke Donders. In 2009 dienden zich opnieuw serieuze bouwtechnische problemen aan waarvoor veel extra geld nodig was.

5. Peerke Donders op weg naar heiligheid

Een heilige van eigen bodem

Al tijdens zijn leven in Suriname werd Peerke Donders als een heilige gezien, door zowel de katholieken in dat land als door de redemptoristen. De gelovigen waren onder meer onder de indruk van de wonderen die hij zou hebben verricht. Door bijvoorbeeld het sprenken van wijwater wist hij woeste golven tot bedaren te brengen. De overste van de redemptoristen bewaarde zijn brieven goed en bovendien prees hij zich gelukkig met 'eenige haren van den Eerbiedwaardigen man'. De redemptoristen hadden toentertijd slechts één heilige in de persoon van oprichter Alfonsus

Maria de Liguori. In hun pogingen de congregatie in Nederland te laten groeien, was een heilige van eigen bodem welkom. Tijdens de begrafenis zei de overste van de redemptoristen over Peerke Donders: 'Wij maakten er voor elkander geen geheim van, dat wij in Pater Donders onzen meester hadden gevonden.' De 'geur' van heiligheid werd nog versterkt door het leven dat hij leidde. Elke week vastte hij drie dagen. 's Avonds geselde hij zichzelf, een vorm van boete. De 'discipline' waarmee hij dat deed is bewaard gebleven. In tegenspraak daarmee is dat Peerke Donders wel eens een pijpje opstak. Tijdens het proces van zijn zaligverklaring is hem dat zwaar aangerekend. Mogelijk rookte hij om zich niet te zeer van de andere redemptoristen te onderscheiden.

Na zijn dood startte een onderzoek naar zijn levenswandel. Het resultaat daarvan bevestigde inderdaad zijn onbesproken reputatie. In de bisdommen Paramaribo en in Den Bosch begonnen in 1900 diocesane processen, het formele begin van een proces van zaligverklaring. In 1913 was dit proces zover gevorderd dat Peerke Donders voortaan 'Eerbiedwaardige Dienaar Gods' mocht worden genoemd. Het proces van zaligverklaring werd voortgezet. Getuigen

kleurrijk en multicultureel Suriname

moskee naast synagoge in Paramaribo

werden gehoord, gebedsverhoringen en wonderen werden geboekstaafd. Op Palmzondag 1945 stelde paus Pius XII in een decreet vast dat Peerke Donders op een heldhaftige wijze had geleefd en heldhaftig de christelijke deugden had beoefend.

Groeiend volksgeloof rond Peerke

Rond de eeuwwisseling begon onder de gelovigen een sterke verering van Peerke Donders. In een proces van zalig- of heiligverklaring wordt de vox populi (stem van het volk) door het Vaticaan als belangrijk beschouwd. In het groeiende volksgeloof rond hem speelde een put vlak bij zijn geboortegrond een grote rol. Het water werd een wonderdadige kracht toegekend. Het werd onder meer veelvuldig gebruikt om ontstoken ogen mee te deppen. Deze put is recent vernieuwd als onderdeel van de restauratie van het heiligdom van Peerke Donders in Tilburg-Noord. Nog steeds halen mensen water uit de put.

de waterput voor de restauratie

De redemptoristen haakten in op de groeiende populariteit van Peerke Donders door, om te beginnen, op 28 oktober 1923 een noodkapel in te zegenen. Omdat de 'Eerbiedwaardige dienaar Gods' toen nog niet mocht worden vereerd, is de kapel ter ere van de Allerheiligste Drievuldigheid. De op 9 mei 1926 ingezegende openlucht Kruisweg is opgericht om de pelgrims hun tijd nuttig te laten besteden. Pas na de Tweede Wereldoorlog was de Kruisweg gereed in de huidige staat. De staties zijn ge-

doek bij de zaligverklaring in Rome

Donders, zoals de Petrus Donderskerk aan de Enschtsestraat. In deze kerk is een Surinaamse parochie thuis.

De bevrijding van Tilburg

Tilburg werd op 27 oktober 1944 bevrijd. Dat de Duitsers verjaagd werden op de geboortedag van Peerke Donders, heeft sterk bijgedragen aan zijn naoorlogse populariteit.

Rond de bevrijding had Tilburg veel te lijden van de 'Vliegende Bommen' die door de Duitsers werden afgevuurd. De Tilburgers baden het volgende schietgebed:

'Onze Lieve Vrouwke, geef hem nog een douwke.

Zalig Peterke, geef hem nog een meterke.'

Op weg naar heiligheid?

Nadat met het decreet van paus Pius XII in 1945 de zaligverklaring van Peerke Donders weer een stuk dichterbij was gekomen, was het nog wachten op een officieel erkend wonder. In 1929 genas Louis (Lewieke) Westland van een been-

mergontsteking. Het Tilburgs jongetje was toen anderhalf jaar oud. Zijn ouders waren grote vereerders van Peerke Donders. De artsen hadden geen medische verklaring voor zijn plotse genezing. In eerste instantie werd dit door het Vaticaan niet als een wonder gezien. In 1976 volgde toch de officiële erkenning en zes jaar later werd Peerke Donders zalig verklaard. Een werkgroep is al jaren op zoek naar een wonder dat nodig is om hem heilig verklaard te krijgen. Dat nieuwe wonder moet zich ná de zaligverklaring hebben voltrokken.

De zaligverklaring op 23 mei 1982 was het voorlopig hoogtepunt in het verhaal van Peerke Donders. Meer dan 350 Surinamers en vele honderden Tilburgers waren getuige van de officiële handelingen door paus Johannes Paulus II. In Suriname werd de zaligverklaring gevierd met een nationale vrije dag. Daarna is de Tilburgse weverszoon die zijn leven in dienst stelde van Surinaamse lepralijders nooit meer uit beeld geweest. Hij groeide uit tot het belangrijkste icoon van Tilburg met zelfs zijn eigen museum. Het moderne gebouw staat in het Kruiswegpark, vlakbij zijn geboortehuisje, daar waar zijn levensverhaal begon. Twee eeuwen later inspireert dat ook kinderen. Op een door de Stichting Tilburgse Taol georganiseerd liedjesfestival voor basisschoolkinderen zongen ze in 2008 en 2009 in het Tilburgs dialect:

Pirke, Pirke. Pirke Donders waar ne goeje, wier den hêld van onze stad.

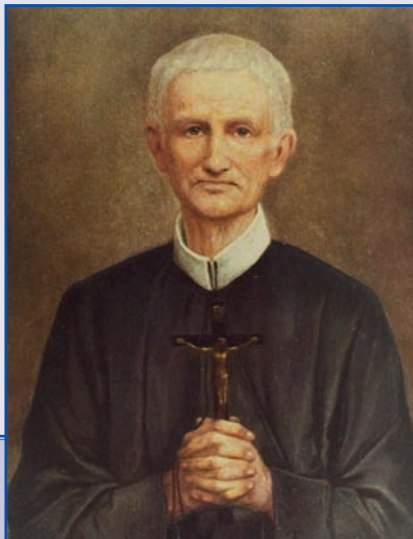
Pirke, Pirke. Nò Pirke Donders hèmme nôot mir zonne goeje gehad.

op bedevaart naar Batavia

Petrus Donders

- 1809 *Geboorte op 27 oktober in Tilburg*
- 1831 *Aanvang studie op kleinseminarie*
- 1837 *Toelating op grootseminarie*
- 1841 *Priesterwijding op 5 juni*
- 1842 *Aankomst in Suriname op 16 september*
- 1855 *Vertrek naar Batavia*
- 1863 *Afschaffing slavernij in Suriname*
- 1865 *Overdracht van de Surinaamse missie
aan de redemptoristen*
- 1867 *Toetreding tot de redemptoristen op 24 juni*
- 1887 *Overlijden op 14 januari*
- 1982 *Zaligverklaring op 23 mei*
- 2009 *Opening Peerke Donders
Paviljoen, museum voor
naastenliefde,
in Tilburg-Noord*

Bronnen

De belangrijkste bronnen voor het schrijven van dit boekje waren:

- Een bijzonder Tilburgs missionaris; leven en werk van de zalige Peerke Donders. Door Karin Bijker. Gepubliceerd in 2002 in Tilburg, tijdschrift voor geschiedenis, monumenten en cultuur.
- Het leven van Peerke Donders in twaalf kapittelkens verteld. Door Jozef Boon C.Ss.R. Hilversum, 1930.
- Peerke Donders, een Tilburger van deze tijd; weverszoon uit de negentiende eeuw boegbeeld van multicultureel Tilburg. Door Paul Spapens. Tilburg, 2003.
- Peerke Donders, schering en inslag van zijn leven. Door J. Dankelman C.Ss.R. Hilversum, 1982.
- Zalig zijn zij die geven (over het leven van Peerke Donders in Suriname red.), door Bas Mulder CSsR. Paramaribo, 2006.

Petrus Donders - aan de kant van de kansarmen

is een uitgave van de provincie St.-Clemens van de redemptoristen.

Andere boekjes in deze serie zijn:

- *Alfonsus - stichter van de redemptoristen*
- *Clemens M. Hofbauer - redemptorist, bruggenbouwer over de Alpen*
- *Gerardus Majella - gedreven door liefde voor God en mensen*

*Copiosa apud eum redemptio
Bij Hem is overvloedige verlossing*

Dit is een uitgave van de provincie St.-Clemens
van de Congregatie van de Allerheiligste Verlosser
www.stclemens.org • info@stclemens.org

